

ФІАЛКО А.О.,

*Керівник Головного
управління з питань
зовнішньої політики
Адміністрації
Президента України*

ТЕЗИ ВИСТУПУ
на науково-
практичній
конференції
"Українська
зовнішня політика та
дипломатія: десять
років незалежності"
(м. Київ,
19 квітня 2001 р.)

1. Європейський вибір України вже перестав бути питанням зовнішньої політики. Його реалізація залежить від вирішення внутрішніх проблем розвитку нашої держави.

Коротко кажучи, сьогодні саме темпи реформ диктують швидкість зближення нашої держави з ЄС.

Можна по-різному вимірювати досягнення України у відносинах з Євросоюзом за роки незалежності. Але вважаю, що для неупередженої оцінки слід подивитися, з якого рівня, власне, почалася розбудова цих відносин.

Нагадаю, що на початку 90-х років навіть постановка питання про можливе членство України в Євросоюзі абсолютно не сприймалася у Брюсселі. Мало хто й у самій Україні вірив у її майбутнє у складі ЄС.

Відповідна інфраструктура співробітництва Україна – ЄС почала помалу складатися лише десь у середині 90-х років.

Не один рік знадобився для повноцінного дипломатичного забезпечення наших

відносин, створення мережі диппредставництв України у державах ЄС та Постійного представництва при Євросоюзі у Брюсселі.

У 1994 році була підписана Угода про партнерство і співробітництво між ЄС і Україною, почався процес її ратифікації.

Політичні контакти між Україною і Євросоюзом поступово набували усталеного характеру. Були підписані важливі міжгалузеві угоди про співпрацю у різних сферах.

Водночас наші взаємини з ЄС залишалися доволі **спорадичними та фрагментарними**, поки Президент України не сформулював стратегію інтеграції України до Європейського Союзу, в основу якої були покладені принципи реалістичності та послідовності.

Указом Президента від 11 червня 1998 р. була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, яка охопила практично всі сфери суспільного життя держави. А в 2000 році на доручення Президента України Урядом була розроблена Програма інтеграції України до ЄС.

Із свого боку, Європейський Союз у грудні 1999 року ухвалив Спільну стратегію щодо України, яка значно розширила сфери практичного співробітництва та набір відповідних інструментів. Водночас у Спільній стратегії **вперше була висловлена підтримка євроінтеграційних прагнень України і вітався її просвіропейський вибір.**

2. У зв'язку з цим постає ряд непростих, але вкрай важливих запитань, відповідь на які ми маємо усвідомити передусім самі для себе.

Перше. **Чи можлива взагалі реалізація у практичній площині поставленої Україною мети – повноправного входження до Європейського Союзу?**

А якщо ні, то чи не є вся наша робота на європейському напрямку лише марною тратою зусиль і дорогоцінного часу?

У поглядах Європейського Союзу на це питання ясності на сьогодні, на жаль, немає. Євросоюз поки що ніколи, ніде і ніяким чином не висловив чіткого зобов'язання щодо перспективи членства України.

До того ж ЄС переживає нині період якісних трансформацій, що включають як його розширення на Схід, так і поглиблення внутрішньої інтеграції разом з інституційним реформуванням.

Структури і механізми, створені для спільноти шістьох країн, більш-менш вправно працюють із п'ятнадцятьма. Але де гарантії, що ліміт їхньої ефективності не вичерпається, коли кількість країн-членів становитиме 20-25?

Інституційна непрацездатність Євросоюзу може призвести до того, що в якийсь момент його розширення може зупинитися, так і не перейшовши межу західних кордонів України.

Незважаючи на все зазначене, моя відповідь на поставлені вище запитання однозначно позитивна.

Україна потребує європейської перспективи, виходячи, в першу чергу, з імперативів свого внутрішнього розвитку.

Магістральний напрямок реформ в нашій державі повністю збігається з досягнення Копенгагенських критеріїв членства в ЄС.

Як це не парадоксально звучить, сьогодні членство в Євросоюзі само по собі є для нас менш важливим, ніж процес реформ, що веде до нього.

Ми потребуємо передусім досягнення європейського рівня економічного розвитку, добробуту і соціальної захищеності населення, функціонуючої демократії, гарантування основних прав і свобод.

Як зазначив Президент України Л.Кучма у своїй інавгураційній промові, "вимоги до членів ЄС багато в чому збігаються із завданнями, які планується вирішувати у внутрішній сфері. І насамперед тими, що стосуються якості життя народу".

3. Багато дискусій як у нас, так і на Заході викликає наступне питання.

Чи є посилення співробітництва нашої держави з Росією та в рамках СНД перешкодою на шляху до європейської інтеграції?

Моя думка з цього приводу абсолютно чітка – ні в якому разі!

Я глибоко переконаний, що дружні стосунки з Росією та іншими країнами СНД лише посилять шанси України на входження до ЄС.

Адже для будь-якої держави неможливо навіть вести серйозну розмову про членство в Євросоюзі без забезпечення добрих відносин з усіма країнами-сусідами.

Важливість поглиблення співробітництва з Росією – однією з провідних держав світу – для нас очевидна. І не лише крізь призму євроінтеграційних інтересів.

Основу стратегічного партнерства України з Російською Федерацією становлять передусім потреби нашого власного розвитку. Візьмемо хоча б такий фактор, як спрямованість на Росію в осяжній перспективі значної частки українського імпорту, насамперед, енергоносіїв. Не кажу вже про розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва, активні міжлюдські контакти.

Не слід також забувати, що і сама Росія не стоїть на місці у розбудові власних відносин з Євросоюзом. Треба прямо визнати, що, наприклад, за масштабами і глибиною реальної економічної співпраці з ЄС росіяни нас вже суттєво випередили.

Певна річ, входження України, скажімо, до Союзу Росії і Білорусі навряд чи відповідало б курсу на європейську інтеграцію. Проте, ніщо, як ви самі добре розумієте, не свідчить про наявність таких намірів у керівництва України.

Не можна не згадати й те, що у самому ЄС існують подвійні стандарти щодо розвитку українсько-російських відносин.

За прикладами далеко ходити не треба. Як вам, напевно, відомо, у минулому році департаментами політичного планування міністерств закордонних справ Франції і Німеччини було опубліковано досить контроверсійне дослідження на тему розширення Євросоюзу.

Його автори наполегливо закликають європейські політичні кола заявити як українцям, так і власним громадянам, що членство України в ЄС є питанням, яке не стоїть і ніколи не стоятиме на порядку денному.

Фактично, у даному документі підтримується теорія про те, що геополітичний баланс в Європі нібито повинен спиратися на взаємодію сильних регіональних угруповань. У цьому контексті співробітництво між ЄС та СНД пропонується розвивати, в кінцевому підсумку, **за рахунок відносин Євросоюзу з Україною.**

Згадане дослідження залишилося майже непоміченим з боку європейських мас-медіа. Але можна собі тільки уявити, який би галас зчинився у столицях країн ЄС, якби з такими пропозиціями спільно виступили зовнішньополітичні відомства України і Росії!

4.1 останнє запитання, яке хотів би запропонувати шановній аудиторії в ході сьогоднішньої дискусії.

Чи пролягає шлях України до Європи **виключно через членство в НАТО?**

Деякі політики в Україні вважають, що входження нашої держави до ЄС неможливе без одночасного приєднання до Північноатлантичного Альянсу.

Зі свого боку залишаюсь переконаним, що **Україна у змозі розвивати відносини як з Євросоюзом, так і з НАТО на власній основі.**

Європейський досвід свідчить, що такі країни, як Австрія, Фінляндія і Швеція чудово поєднують позаблоковий статус із членством у Євросоюзі, не прагнучи при цьому до входження в НАТО. До того ж в основі відносин цих країн з Альянсом не існує документів, подібних до Хартії про особливе партнерство, що діє у взаєминах між НАТО і Україною.

Вважаю також, що взаємна ув'язка питань членства нашої держави у цих двох структурах може створити певні перешкоди у досягненні консенсусу серед населення України з питань європейської політики.

Хотів би почути думки з цього приводу нашого шановного гостя, Генерального секретаря Ради ЄС **Хав'єра Солани.**